

Derleme Makalesi

Künye: Bindeden, Z.V. & Bindeden, M. A. (2020). İnsan, spor ve felsefe (Spor felsefesine bir giriş), Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 22(4).

İNSAN, SPOR VE FELSEFE

(Spor Felsefesine Bir Giriş)

Zehra VAHAPOĞLU BİNDESEN¹, Murat BİNDESEN²

ÖZ

Spor felsefesi sporu fiziksel, psikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla ele alan çok disiplinli bir bakış açısı sunma çabasıdır. Ülkemizde 1990'lı yıllardan itibaren ismi duyulmaya başlayan spor felsefesi hala yeterli değeri göremeyen, önyargılarla yaklaşılan bu nedenle de güdük kalmış bir disiplindir. İnsanın bir 'homo ludens (oyun oynayan insan)' olduğunu başlangıç noktası olarak aldığımız bu çalışmamızda, sporun insan yaşamındaki yerini, spor eğitiminin gerekliliğini ve sporun neden 'bir yaşam şekli' olması gerektiğini kabaca anlatmaya çalıştık. İsminden de anlaşılacağı üzere spor felsefesine bir başlangıç niteliğinde olan bu çalışmamız, dileriz 'sporun felsefesi mi olur?' önyargılarını kırma noktasında bir nebze de olsa faydalı olur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Felsefe, Oyun, Spor.

PEOPLE, SPORTS AND PHILOSOPHY

(An Introduction to Sports Philosophy)

ABSTRACT

Sports philosophy is an effort to present a multidisciplinary perspective that deals with sports with its physical, psychological and sociological dimensions. The sports philosophy, which has been heard in our country since the 1950s, is a discipline that still cannot see enough value and is approached with prejudices, which is why it has remained stiff. In this study, in which we take as the starting point that human is a "homo ludens", we tried to explain the place of sports in human life, the necessity of sports training and why sports should be a "way of life". As the name suggests, this study, which is a prelude to the philosophy of sports, would be beneficial at the point of breaking the prejudices of "Is it a philosophy of sports?"

Keywords: Education, Philosophy, Game (Play), Sport.

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Erzurum.
0000-0002-4303-867X

² Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Erzurum.
0000-0003-1625-9300

GİRİŞ

İnsan, ‘tanımı kolay olmayan’, ‘varlığı tabiatında saklı olan’ bu bakımdan tarihin farklı zaman dilimlerinde birbirinden bağımsız, bazen de birbirini tamamlayacak şekilde tanımlanmış, üzerine en çok konuşulan, hakkında pek çok tartışma açılan, gizemi hala çözülmeye çalışılan, “kimlerince ‘çıkılmaz sokak’ kimilerince tek ‘çıkış yolu’” (Akarsu,1998: 171) olduğu düşünülen yegâne varlıktır. İnsanın akıl sahibi olması kuşkusuz onun gizemli tabiatının mihenk taşıdır çünkü akıl, insanın sadece hayatta kalmasını sağlamaz, onun bilgi üretmesini, değerler oluşturmasını bir kültür meydana getirmesini de sağlar. Bolay, insanın bu yönünü “Diğer canlılar buldukları ortama uyarlar ve böyle yaşarlar. Oysa insan, bulunduğu ortamı değiştirir ve ona istediği şekli verir. Bu insanın değişen, değiştiren ve dönüştüren bir varlık olduğunu gösterir.” (Bolay,2013: 107) sözleriyle açıklar. Gasset ise insanın bu çok yönlü doğasını “İnsan ayağını nereye basarsa bassın, hep yüz tane yol üstündedir.” (Gasset,2019: 59) sözleriyle ifade eder.

İnsanın tarih sahnesinde kendisi hakkındaki bilincinin gelişmesiyle beraber ‘insanın ne’liği hakkında çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. Homo faber’den (alet yapan insan), homo sapiens’e (düşünen insan) (Akarsu,1998: 163-171) doğru uzanan bu yolda kuşkusuz en ilgi çekici olanlardan biri homo ludens’dir (oyun oynayan insan).

Hollandalı filozof ve tarih profesörü Johan Huizinga (1872-1945) tarafından ortaya atılan homo ludens (oyun oynayan insan) kavramı, yazarın ilk baskısı 1938 yılında yapılan Homo Ludens: A Study of the Play-Element in Culture (Homo Ludens: Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme) isimli eseriyle literatüre dâhil olmuştur. Oyunun insanın tabiatından kaynaklandığını düşünen Huizinga’ya göre oyun, tüm kültürlerin en temel ögesi, ilk yapıcısıdır (Huizinga,2010: 16). Huizinga’nın düşüncelerini destekler bir başka bakış açısı ise spor felsefesi kavramını ülkemizde bilinir kılmak adına ilk çaba gösteren çağdaş düşünürlerimizden Atilla Erdemli’dir (1946). Erdemli de insanın oyun oynamaya yatkın bir varlık olduğunu savunur ve düşüncelerini “Oyun gelişmiş hayvanlarda da bulunur ancak insan oyunu ile hayvan oyunu arasındaki en temel farkın hayvanların oyununun gerçek, insanlardaki oyunun ise sembolik olduğudur.” (Erdemli,2002: 44) sözleriyle ifade eder.

İnsanın toplumsal bir canlı olduğunu kabul etmek, iletişimin insan için bir zorunluluk olduğunu kabul etmekle eşdeğerdir. Sözlü ve sözsüz mesajlarını iletme çabasında olan insan bunu birbirinden farklı şekillerde yapar. İnsanın ilk iletişim becerilerinin ve dil öğreniminin dolayısıyla da kültürünün oyun aracılığıyla ortaya çıktığını düşünen Huizinga’ya göre “Oyun,

özgürce razı olunan ama tümüyle emredici kurallara uygun olarak belirli zaman ve mekân sınırları içinde gerçekleştirilen, bizatihi bir amaca sahip olan, bir gerilim ve sevinç duygusu ile ‘alışılmış hayat’tan ‘başka türlü olmak’ bilincinin eşlik ettiği, iradi bir eylem veya faaliyettir.”(Huizinga, 2010: 50) Oyunun en ayırıcı özelliği ise “kendinin dışında özgül bir amacı olmamasıdır” (Huizinga,2010: 253).

Bu bağlamda modern toplumlarda oyun’un spor kavramı adı altında sistemleştirilmesine karşı çıkan Huizinga, spora getirilen aşırı kurallar, eğlenme fikri yerini kazanma hırısının alması oyunu bireysellikten toplumsallığa hatta küresel boyutlara taşımış gelinen bu noktada ise homo ludens özünden ayrılmıştır (Huizinga,2010: 243). Huizinga ile ortak düşüncelere sahip olan Erdemli için de spor amacı kendinde olan bir eylemdir. Spor, yalnızca spor için yapılır. Sağlıklı bir yaşam, güzel bir bedene sahip olmak, başarılı olmak, şampiyon olmak, madalya kazanmak, tanınmak, popüler olmak, hoş gitmek, göze girmek vb. daha birçok şey için spor yapılmaz. Spor kendisi için, insanının dayanağını ve gücünü kendi doğasında bulduğu bir oyunu oynaması, kendi öz deneyimlerinden birine girip haz duyması, kendisiyle bütünleşmesi için yapılır. Çünkü insan spor ile kendinde hiç bilmediği özellikler keşfeder, bir tür aydınlanma, arınma yaşar (Erdemli,2002: 47-48).

SPORUN MUHTEVİYATI

Spor denilince aklımıza ilk olarak ‘beden ile yapılan bir eylem’ olduğu fikri geliyor olsa da bunun oldukça eksik bir ifade olduğunu söylemek mümkündür. Spor kas gücüne dayanması bakımından fiziksel; disiplin, azim ve kararlılık gerektirdiği için psikolojik; insanları bir araya getirme ve ortak duygudaşlık oluşturması bakımından sosyolojik boyutu olan, bu nedenle de disiplinlerarası ele alınan bir olgudur. “Günümüzde spor; eğitim, hekimlik, fizyoloji, farmakoloji, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, felsefe, değişik teknolojiler, politika, hukuk, iletişim gibi alanlarda bilimsel araştırmalar yapılan, çok yönlü etkileşimleri bulunan bir alandır.” (Erdemli,1996: 58).

Öncelikli olarak bir kavram tanımlaması yapmakta fayda var: “Spor ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın temel unsuru olan insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğin oluşumunu, karakter özelliklerinin gelişimini sağlamak, bilgi, beceri ve yetenek kazandırarak çevreye uyumunu kolaylaştırmak, kişiler, toplumlar ve uluslararası dayanışma, kaynaşma ve barışı sağlamak, kişinin mücadele gücünü arttırmak yanında belirli kurallara göre, rekabet ölçüleri içerisinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve yarışmada üstün gelme amacıyla yapılan faaliyetler olarak tanımlanabilir.” (Yetim ve Cengiz,2010: 124).

18. yüzyılın ortalarına kadar bilinmeyen ‘spor’ kelimesi, İngilizcede ilk olarak ‘dağıtmak, eğlendirmek, eğlence aramak, ya da kelimenin tam anlamıyla zihni ciddi meselelerden uzaklaştırmak’ anlamlarına gelen Fransızca kökenli ‘desporter, deporter’ın kısaltması olan ‘disport’ kelimesiyle ‘eğlenmek’ anlamına gelen bir fiil olarak kullanılmıştır. 15. Yüzyılın başlarında kelime ‘rahatlama’ ve ‘oyun’ kavramları etrafında birleşir ve şaka mahiyetinde ‘sporda (in sports)’ anlamında kullanılmaya başlanır. 1520’lere geldiğinde ise ‘egzersiz içeren oyun’ kavramı olarak kayıtlara geçmiştir (Peters,2020: 806).

Sporun ilk insan faaliyetleriyle birlikte başladığını düşünmemize neden olan kanıtlar bulunmaktadır. Peters bunun ilk örnekleri olarak “Minoan ve Mycenaean Medeniyetlerinde (Girit) MÖ 2000 yılından kalma boğa sıçratma, boks, koşu, disk ve cirit atma, okçuluk, güreş ve at arabası yarışlarındaki akrobatlar saray fresklerinde ve çanak çömlek vazolarında tasvir edilmiş”(Peters,2020: 805-806) olmalarını verir. Düşünce tarihine yön veren Yunan Antikçağ’ına geldiğimizde ise iki spor etkinliği ile karşılaşırız; “gymnastik (beden eğitimi)” ve “agonistik (yarışma sporları).”(Erdemli,1996: 59). Bu bize sporu eğitim ile ilişkilendirirken beden eğitimi kavramıyla beraber düşünmenin doğru bir yaklaşım olduğunu gösterir.

Tabiatında pek çok kabiliyetle dünyaya gelen insan, ne yazık ki çeşitli nedenlerle bunları ortaya çıkaramadan dünyadan ayrılır. Buradaki en önemli neden doğru eğitimden mahrum olmasıdır. Kişi ancak doğru eğitim verecek doğru eğitimler ışığında kendini tanıyabilir, yeteneklerini ortaya koyar ve bir varlık meydana getirebilir. Eğitim fakültelerinin program geliştirme dersinden öğrendiğimiz üzere “Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.” (Ertürk,1979: 12). Ancak eğitim ‘istendik davranış değiştirme’ sürecinden çok daha fazla anlam içerir. Bolay eğitimi: “Kişinin iyi yetişmesi için kabiliyetlerinin muhtelif araç ve yöntemlerle gelişmesini temin eden, böylece kişiyi, bir grubu veya bir toplumu belli bir istikamete, bir alana yönlendirerek verimli olmasını sağlayan faaliyetler bütünüdür.”(Bolay,2013: 105) sözleriyle tanımlar. Görüldüğü gibi eğitim, tek bir insandan başlamak suretiyle bütün bir toplumu, toplumları değiştirme, geliştirme, ilişkileri düzenleme ve kültürlenme faaliyetlerinin tamamıdır.

Bu bağlamda beden eğitimi ile sporun da birbirini tamamlayan bütünü parçaları olduğunu söyleyebiliriz. Beden eğitimi; bireyin büyüme, gelişme ve davranışlarının değişimini sağlayan güçlü bir eğitim alanıdır. Spor ise başarıyı genişletme ve yarışmada üstün gelme amacını güder. Beden eğitimi, bireyin beden ve ruh sağlığının gelişmesi için yapılan hareketlerin bütünüdür. Spor ise bireyin beden ve ruh sağlığının geliştirilmesi yanında, belli kurallara göre rekabet ölçüleri içinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve üstün gelme

amacını içerir (Yetim,2015: 187). Anlaşılan o ki beden eğitilmezse spor amacına ulaşamamaktadır. ‘Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur’ şeklinde dilimize giren yaygın deyişten de anlaşıldığı üzere beden eğitimi ve spor bir bütündür ve hem fiziksel hem de ruhsal iyilik halinin destekleyicisidir.

Spor öğrenilebilen bir olgudur onun bu yönü spor eğitimini zorunlu kılar. Spor eğitimi insanın spor üzerine düşünebilmesini ve kendisi hakkında bilmediklerini görmesini sağlar. Erdemli spor eğitimine çok daha derin anlamlar yükler; onun nazarında spor eğitimi kişinin varoluşsal özüne yaptığı bir yolculuktur. Bu durumu “Spor eğitimi bireyi kendi içinde var olan kendi sportif Öz’ü ya da varlındaki spor yapan insan ile karşılaştırmak ve onun isteklerini, ona gerekli olanları bireyin doğru-dürüst yerine getirmesini sağlamaktır.” (Erdemli,2002: 49) sözleriyle açıklar. Devamında da haklı olarak: “Spor eğitiminin cılız olduğu; sporla ilgili sağlam, yapıcı, yaratıcı kurum ve geleneklerin oluşmadığı; Spor Kültürü’nün yetkinleşmediği yerlerde spor etkinlikleri yalnızca beden gösterisine dönüşür ve her an sertleşmeye, kaba bir beden çekişmesine dönüşmeye hazırdır. Spor insanın bir yücelme yoludur. Orada insan kendisini gerçekleştirerek yürür, öğrenilmesi gereken de budur.” demektedir (Erdemli,2002: 50).

SPORUN FELSEFESİ

“Toplumların spora olan bu büyük ilgisine rağmen, sosyal bir olgu olarak üzerinde yeterli miktarda ciddi çalışma yapılmamıştır. Sosyal bilimciler sporun toplumda büyük ve önemli bir yere sahip olduğunu kabul ederler. Ancak, sporun açık ve gizli birçok işlevi görmezden gelinmektedir.” (Yetim,2015: 81).

Spor felsefesi sporla ilgili tüm bilgiler ışığında sporun özüne ilişkin bilgiler ortaya koyma amacındadır. (Erdemli,2002: 28). Spor doğal bir olgu değildir; insan vasıtasıyla yapılan bir kültür olayıdır. Spor felsefesi, bir kültür olayı olarak sporun ne olduğunu araştıran felsefe çalışmasıdır. Spor tarihsel, etnolojik, antropolojik birçok bakımdan incelenebilir ve bütün bu incelemeler sporun ne olduğuna dair aydınlanmaya önemli katkılarda bulunur (Erdemli,2002: 28). Spor felsefesinin ilk izlerini Antik Yunan’da görmek mümkün iken günümüz modern dönemde adının duyulmasının çok yakın bir tarihte başladığını söylemek yanlış olmaz (Dünyada 1950’li yıllarda ülkemizde ise 1990’larda). Yunan felsefesinde bilhassa Platon’dan aşına olduğumuz üzere spor (jimmastik) zihnin, bedeninin ve ruhun bir bütün olarak gelişiminde müzikle beraber en etkili yöntemlerden biridir (Platon, 2006: 401d-404e). Ruhun ve bedeninin birbirinden ayrı tözler olduğuna inandığı düalist yaklaşımında Platon’a göre beden ruh üzerinde

etkili olmasa da ruhun beden üzerinde etkisi vardır. Bu nedenle beden ancak disiplinli bir şekilde sağlanan spor ve müzik eğitimi neticesinde en mükemmel haline kavuşacaktır.

Ülkemizde spor felsefesi hakkında yapılan ilk çalışma 1994 yılında Atilla Erdemli tarafından kaleme alınan *İnsan, Spor ve Olimpizm* isimli eserdir. Ancak zaman içerisinde üzerine yapılan çalışmalar bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıda kalmış, geliştiril(e)memiştir. Spor felsefesinin ülkemizde yeteri kadar ilgi görmemesinin nedeninin milletçe spor bilincine sahip olmayışımızdan kaynaklanıyor olması mümkündür. Kaldı ki hem felsefenin hem de sporun önyargıyla yaklaşıldığı bir toplumda sporun felsefesini yapmak pek de kolay olmayacaktır. Erdemli'nin haklı olarak sorguladığı üzere: "Spora yabancı bir toplumda spor felsefesi yapanla kim ilgilenir?" (Erdemli,2002: 12).

Erdemli spor felsefesine yönelik önyargıları "Spor insanların genellikle çocukluk ve gençlik çağlarında yaptıkları, yetişkinlikte daha ciddi konularla uğraşmaya ve daha ciddi yaşamaya başladıklarında bıraktıkları eğlendirici bir oyundur. Ne var ki, bu durumu abartıp felsefe boyutuna çıkartmak gerçekten fazla olur. Felsefe katında, felsefeye yakışan, o düzeyde ve derinliği bulunan, yaşamaya etkili konuları ele almak, o sorunsallıkla uğraşmak gerekir; daha doğrusu ayağı başa çıkartmamaya özen göstermeliyiz. Felsefe ciddi bir çalışmadır." (Erdemli,2002: 15). sözleriyle eleştirir.

Dünyada da spor felsefesine genel bakış ülkemizdekinden pek farklı değildir. Kretchmar'ın ilgili makalesinde geçen şu ifade bu görüşümüzü destekler niteliktedir: "Bazı spor türlerinin sosyal, politik ve ekonomik olarak önemli olabileceği gerçeği dışında spor faaliyetleri çıplak ve kendi başına görece önemsiz görünüyor. Spor, genelde aşağılayıcı bir tonda söylendiği gibi 'sadece bir oyundur' (Kretchmar,2010: 6).

Sporun sadece bir oyun olduğu ve öyle kalması gerektiğini düşünenlere karşı çıkan Erdemli, sporun insanın tüm yaşamına özgü olduğuna inanır. "Sporu yalnızca bir beden olayı olarak görenler onu insan yaşamının belli bir dönemine özgü sayarlar. Oysa spor önce bir beden olayı olmasına karşın bedeni çok aşar ve diğer yönleri onu insan yaşamının bütününe yayar. Spor yaparken tanıyıp, kullanıp, geliştirdiğim bendeki has güçler yaşamımın sonuna dek geliştirilmeyi ister. Burada herkes için spor önemle ortaya çıkar. Çünkü burada spor insan için bir haktır. Sporun tek tek her insan için hak olduğu yerde her insanın kendisine en uygun sporu yapması gerekir. Ayrım gözetmeksizin her insan bir spor olgusuna katılabilir. Bu da herkes için spor demektir. İnsanı merkez alan bir çevre olayı bedenden başlayan bir kültür olayı olarak spor insana özgün bir yaşama biçimi kazandırır. Bu sportif yaşama biçimidir." (Erdemli,1996: 33-34).

Spor insana haz veren bir olgudur. İnsanın mutluluk arayışlarında karşımıza çıkan hazcı anlayışın Kirene Okulu'ndan itibaren varlığı kabul görmektedir. Spor çift taraflı bir haz verici olması bakımından önemlidir. Çünkü spor yapan kişinin bedeninin salgıladığı endorfin hormonu, kişi üzerinde mutlu edici, haz verici etkiye sahiptir. Sporun bu özelliği ahlak felsefesi açısından ele alınabilir niteliktedir. Bununla beraber sporun estetik haz sağlayan özellikleri de onun ikincil haz kaynağı olmasını sağlar. Artistik jimnastik, artistik buz pateni, artistik yüzme vb. gibi spor dalları adından da anlaşılacağı gibi güzel olanı temsil eden spor branşlarıdır. Bununla birlikte izlediğimiz bir futbol maçında karşımıza çıkan goller, basketbol, voleybol ya da tenis karşılaşmalarında rastladığımız kusursuz atışlar izleyiciye haz vermesi bakımından estetik felsefesine dâhil edilebilir.

Erdemli'ye göre sporun önemi, işlevi ve gücü kendi dışında bir amacı bulunmamasından gelir. Spor kendisi için yapılır (Erdemli,1996: 30). Spora ve jimnastiğe sadece çeviklik ve askeri hazırlık ya da kasları şişirme ve fiziksel güzellik elde etme aracı olarak bakmak yanlıştır. Spor, ruh ve karakter üzerinde çok önemli bir rol oynayan bedeni ve ruhu eğitme şeklidir. Ancak şu nokta çok önemlidir; sporun ruhi ve bedeni faydalarını görmek için mutlaka canlı, hareketli ve hevesle yapılan bir oyun olması şarttır. Notlarla, sınavlarla spora bir vazife, bir meslek ya da mecburi bir anlam yüklenilmesi onun faydasını sıfıra indirger (Başgil,2017: 46). Spor özü itibariyle günlük yaşamdan uzaklaşmadır. Oysa biz hep, günlük yaşamayı ona bulaştırmaya çabalarız. Başarılı olmak için antrenman yapmak, sağlık için koşmak, ün kazanmak için rekor denemek, kilo vermek için hoplayıp zıplamak vb. kısacası sporu, spordan başka her şey için yaparız. Oysa hakkını vermek isteyen, spor yapmaya başladığında, yalnızca spor böyle olduğu ve bunu gerektirdiği için yapar. Çünkü spor insanı günlük yaşamın kaygılarından, sıkıntılarından, korkularından, hırslarından, tutkularından, kin ve nefretlerden, düşmanlıklardan; yani günlük yaşamın insanı bozan tortularından uzaklaştırmaktadır. Bu anlamda spor bir arınmadır (Erdemli,1996: 31).

Spor yaşamın bir döneminde yapılıp terk edilecek bir şey değildir. Spor kültürün bir parçası olduğu toplumlarda, ilerleyen yaşlarda da yaşamın bir parçası olmaya devam eder. Bu nedenle spor çocukluk çağından itibaren yaşama dâhil edilmelidir. "Böylece bireyin daha çocukluk çağında kendisiyle karşılaşması, kendisini tanınması, bilmesi, yönlendirmesi ve kendisiyle kendisi için bir şeyler yapması önemli ölçüde sağlanacaktır." (Erdemli,2002: 52). Günümüz modern çocuklarında gözlemlenen en belirgin davranışlardan biri kendini oyalama becerisinden yoksun olmalarıdır. Bunun en temel nedeni kişinin kendi kendisiyle tanışıklık kurmamış olmasıdır. Kişinin kendisiyle tanışıklığını artırması bakımından sporun ilk çocukluk

çağı eğitiminin bir parçası olması elzemdir. 1940'lı yıllarda İngiltere'de dans ve beden eğitimi öğretmenliği yapan Veronica Sherborne tarafından geliştirilen Sherborne Gelişimsel Hareket metodu, kökeni insanın hareketle gelişimine dayanan iyileştirici bir müdahale türüdür. Doğal hareketleri kullanarak bir çocuğun ya da yetişkinin yeteneklerini uarmayı amaçlayan Sherborne, böyle bir ortamda kişinin bağımsızlık ve özgürlük hislerini geliştirebileceğine inanır. Sherborne'a göre insanın iki temel gereksinimi vardır; kendisini, vücudunu hissetme ve kontrol etme ihtiyacı 'kendinizle ilişkiniz', insanlarla iletişim kurabilme ihtiyacı 'diğer insanlarla ilişki' (Özer ve Özer,2014: 166-167).

20.yüzyılda uluslararası spor organizasyonlarının düzenlenmesiyle beraber sporun oyun ve eğlence olarak bilinen yönüne milletlerin ulusal kimliklerini ortaya koydukları, hem kendi gelenek ve göreneklerini tanıttıkları hem de diğer ulusları tanıdıkları evrensel bir anlam yüklenmiştir. Böylelikle spor ülkeler arası dostlukları geliştiren, sorunları çözen, kültürleri birbiriyle tanıştıran misyonunun yanı sıra ülkelerin gelişmişlik düzeylerini, ekonomik ve siyasi güçlerinin de bir göstergesi haline gelmiştir (Tanrıverdi,2012: 1073). Sporun içine siyasi gücün dâhil olması onu ekonomi piyasalarının da yatırım aracı haline getirir. Uluslararası spor organizasyonlarının milyonlarca kişi tarafından takip edilmesi, kanallar arası yayın rekabeti, sponsorluk anlaşmaları, taraftarlar için üretilen ürünlerin gelirleri derken spor kavramı zaman içerisinde büyük paraların döndüğü en güçlü endüstrilerden biri olarak tanınmaya başlar. Peters bu durumu "Günümüz sporu çağdaş biçimi onun tarafından belirlendiği için kapitalist piyasa sisteminden ayrılamaz ve yakın zamanda bunun değişebilme şansı çok düşüktür" (Peters,2020: 808) sözleriyle ifade eder. Bununla birlikte "Spor endüstrisinin ABD'nin 6. Dünyanın ise 22. En büyük endüstrisi olduğu kaydedilmiştir (Peters,2020 808).

Sporun amaç olmaktan çıkıp araç haline geldiği bu yeni düzende neler yapılabilir sorusu akla gelir. İlk önce spor eğitiminin bir devlet politikası haline gelmesi gerekmektedir. Spor kültürünün bir alışkanlık haline gelmesi için erken çocukluk döneminde bu bilincin oluşması şarttır. Beden eğitimi ve sporun ilk çocukluk çağından itibaren ulusal çapta yaşantıya ve eğitime dâhil edilmesi ve başlangıç olarak anaokullarında beden eğitimi ve spor dersine yer verilmesi akla gelen ilk önerilerden biri olabilir. Eğitimin diğer basamaklarında ise anaokullarındaki yönlendirmeler doğrultusunda sportif bir yol çizilmesi akla yatkın bir öneri olarak düşünülebilir. Böylece eğitimin en alt basamağından başlamak suretiyle oluşturulan sportif kültür yaşam boyu sürekli hale gelebilir. Üniversiteler ise eğitimin en üst basamağında yer almaları bakımından en büyük işin düştüğü kurumlar olacaktır.

SONUÇ

Tabiatı gereği ilkel bir yapıya sahip olan insan yine tabiatı gereği değişime ve gelişime açıktır. Medeniyet insanın oluşturduğu kültürlenme olayıdır. En nihayetinde bir seçimdir. Bu bağlam da spor, insanın ilkelden uygar olana doğru geliştiği bir yaşamın ürünüdür (Erdemli,1996: 30).

İnsan oyun oynamaya yatkındır, hareket ve spor insanın tabiatından kaynaklanır. İnsanlık tarihi birikimli olarak ilerlemektedir. Bu noktada eğitimin paha biçilmez önemi bulunur. Eğitim insanın kendini keşfettiği, tabiatına doğru yaptığı bir yolculuktur ve insanı tüm yönleriyle daha iyi hale getirmeyi amaçlar. Günümüz modern eğitim anlayışında ne yazık ki insanın tüm yönleriyle gelişimi esas alınmamaktadır. Bu nedenle ülkemizde yetişen bilim insanı, sanatçı, müzisyen ve sporcu sayısı parmakla sayılabilir niceliktedir. Sporun özünü bilmediğimiz ve onu kendi özümüzle birleştiremediğimiz için spor anlayışımız sadece taraftar olmakla sınırlı kalmaktadır. Oysa sporu bilen, sporu özümseyen insan hem iyi bir sporcu hem de iyi bir spor yorumcusu olabilir. Sporun yaşantıya dâhil edilmediği toplumlar spor üzerine düşünmekten sporla üretmekten mahrum kalırlar. Bu nedenle de ne sistemli bir spor anlayışları ne de gelişmiş bir spor düşünceleri olur.

İnsanın içindeki hâkimiyet duygusu varlığı inkâr edilemez bir gerçekliktir. Sanayi devriminden bu yana değişen ekonomik dengeler en büyük güç aracı olarak parayı işaret etmektedir. Elbette ‘para’ bir meta olarak spor için de önemlidir. Ancak paranın sporda araç olmaktan çıkıp bir amaç haline gelmesi sporu özünden uzaklaştırmış ve onu büyük paraların döndüğü bir sisteme taşımıştır. Ekonomik imkânlar spor faaliyetlerinin yürütülmesi bakımından her zaman önemlidir çünkü spor da diğere yaşamsal gereçler gibi bir takım maddi ölçütlerle işler. Ancak bu noktada aşırıya kaçıldığında para artık bir araç değil amaç haline gelir böylece roller yer değiştirir; çünkü “Aşırıya götürdüğü her şey insana egemen olur.” (Erdemli,2002: 34).

KAYNAKLAR

1. **Akarsu, B.** (1998). Kişi Kavramı ve İnsan Olma Sorunu, İnkılâp Kitabevi, Ankara, 171.
2. **Başgil, A.F.** (2017). Gençlerle Başbaşa, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 46.
3. **Bolay, S.H.** (2013). Felsefe Doktrinleri ve Terimleri Sözlüğü, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 107.
4. **Erdemli, A.** (2002). Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi, E Yayınları, İstanbul, 44.
5. **Erdemli, A.** (1996). İnsan, Spor ve Olimpizm (Spor Felsefesi Yazıları), Sarmal Yayınevi, İstanbul, 58.
6. **Ertürk, S.** (1979) Eğitimde Program Geliştirme, Yelken Tepe Yayınları, Ankara, 12.
7. **Gasset, O.** (2019). İnsan ve “Herkes”, (Çev., Gül IŞIK), Metis Yayınları, İstanbul, 59.
8. **Huizinga, J.** (2010). Homo Ludens Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme, (çev.: Mehmet Ali Kılıçbay), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 16.
9. **Kretchmar, R. S.** (2010). “Should Philosophy of Sport Matter More?”, Physical Culture and Sport: Studies and Research, Vol.:XLIX, USA, 6.
10. **Özer, S.D., Özer, M.K.** (2014). Çocuklarda Motor Gelişim, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 166-167.
11. **Peters, M.A.** (2020). “Critical Philosophy of Sport”, Educational Philosophy and Theory, Vol.:52, No.8, United Kingdom, 806.
12. **Platon, D.** (2006). (Çev.: Cenk Saraçoğlu, Veysel Atayman), Bordo-Siyah Yayınları, İstanbul 2006, 401d- 404e.
13. **Tanrıverdi, H.** (2012). “Spor Ahlakı ve Şiddet”, The Journal of Academic Social Science Studies, Vol: 5, Issue:8, France, 1073.
14. **Yetim, A., Cengiz, R.** (2010). İletişim ve Spor, Berikan Yayınevi, Ankara, 124.
15. **Yetim, A.** (2015). Sosyoloji ve Spor, Berikan Yayınevi, Ankara, 187.